

คณะแม่ชี จ. กระบี่

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองควาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วิธีการปฏิบัติมันหลายหลากแต่ความจริงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านสอนไว้กรรมฐาน ๔๐ ห้อง กรรมฐาน ๔๐ ห้องนะ พุทโธ ชัมโม สังโฆ พุทธานุสติ ชัมมานุสติ สังฆานุสติ มรณานุสติ ใจใหม่ แล้วก็ไปพวกอภิญา พวกกสิณ กสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ พวกนี้มันเป็นคำบริกรรม

อันนี้ในปัจจุบันนี้ ในปัจจุบันเราจะเอาสะดวกสบาย เราคิดกันเองนะ เดียวนี้โลกนี้เจริญ เราจะบอกเลยนะ เมื่อก่อนโลกนี้ โลกทั้งโลกนี้เลยนะถ้ายังไม่เป็นสมัยอุตสาหกรรม ๒๐๐ ปีย้อนหลังไป จะเป็นยุโรป จะเป็นอเมริกา จะเป็นตะวันออก ไถนา ค่ายควายทั้งนั้นนะ

นี่พอยุคอุตสาหกรรมใจใหม่เขาคิดถึงเครื่องจักรไอน้ำขึ้นมาได้ เขาคิดเครื่องยนต์กลไกขึ้นมาได้เขาก็สร้างขึ้นมา ทีนี้วิทยาศาสตร์มันก็ดูความเจริญของโลก พอเราอยู่กับโลกเราก็ไปศึกษาทางวิทยาศาสตร์กัน เวลาวิทยาศาสตร์บ๊อบเราก็เอาปัญญาอย่างนี้มาจับธรรมะพระพุทธเจ้า เวลาพูดบ๊อบพวกเรามีปัญญามาก ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญาไม่รู้เลยว่าปัญญานี้ปัญญาภิเลสไม่ใช่ปัญญาธรรม

พอปัญญาภิเลสขึ้นมา โดยนะเมื่อคืนเราเทศน์อยู่ เราเทศน์ไตรสิกขาเมื่อคืน เทศน์ไตรสิกขาเมื่อคืนวันพระเราบอกว่าในปัจจุบันนี้ศีลสิกขา ศีลสิกขาพูดถึงความเห็นของพวกเรา ข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นศีลนะ ข้อวัตรปฏิบัติของเราเป็นศีล แล้วเราปฏิบัติกันด้วยรูปแบบนั้น มันก็เป็นปัญญาของขั้นศีลสิกขา

ทีนี้ความฝันอย่างนี้ ในกรรมฐานเราพระกรรมฐานเรา ด้วยข้อวัตรปฏิบัตินี้ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านวางรากฐานไว้เรื่องศีลสิกขานี้เป็นพื้นฐาน พอพื้นฐาน หลวงปู่มั่น หลวงตาเวลาท่านเทศน์ท่านเทศน์เรื่องสมาธิเลย เทศน์ให้ทำความสงบของ

ใจเข้ามาก่อน พอใจสงบขึ้นมาแล้วจะเกิดปัญญา เกิดปัญญานั้นเป็น โลกุตตรปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากสมาธิ

แต่ในปัจจุบันนี้ เราคิดว่าศาสนาแห่งปัญญา เราใช้ปัญญากันเลย ปัญญาอย่างนี้เป็น โลกีย์ปัญญา ปัญญาของกิเลสใจ ปัญญากิเลสพาใช้ แล้วเมื่อปัญญากิเลสพาใช้ เราใช้ปัญญากันแล้วมันเป็นปัญญาของชั้นของศีลสิกขา ไม่ใช่ปัญญาของชั้นสมาธิสิกขา สมาธิสิกขา ยังมีปัญญาสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญาที่มรรค ๘ นี้แหละ ถ้ามรรค ๘ ขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา ไตรสิกขา เห็นใหม่ พระพุทธเจ้า วางหลักไว้แบบนี้

ที่นี้พอวางแบบนี้ปั๊บ เรา พอ โลกเจริญ พอ โลกเจริญเราก็ยึดตัวตนของเราว่าเรามีปัญญา พวกเราเป็นปัญญาชน ศึกษาธรรมะก็เอาปัญญาไปศึกษา พอเอาปัญญาไปศึกษาปั๊บก็คิดด้วยตรรกะของเรา พอตรรกะของเราก็เกิดปัญญา ปัญญาอย่างนี้เราคิดว่าเราเข้าใจธรรมะ เหลวเปลว

พอเข้าใจธรรมะเข้าใจอะไรมันไม่เข้าใจธรรมะอะไรเลยมันเป็นสัญญามันไปจำข้อมูลนั้นมามันไม่มีปัญญาอะไรขึ้นมาทั้งสิ้น พอไม่มีปัญญาอะไรขึ้นมาทั้งสิ้นนี้ เพราะอะไร? เพราะจิตมันไม่สงบ จิตไม่สงบนะ จิต จิตภาวนา ไม่ใช่กายภาวนา สัญญาภาวนา จิตภาวนา จิตมีงอยู่ไหน? สมาธิมีงอยู่ไหน?

ถ้าสมาธิไม่มี มีศีลไม่มีสมาธิมันก็เป็นปัญญาสิกขา ปัญญาสิกขาคือปัญญาจากพิธีกรรมไง ข้อวัตรปฏิบัติเห็นใหม่ คุณี่ เราทำข้อวัตรกัน ข้อวัตรการฝึกสติ ข้อวัตรธรรมวินัย มันก็เป็นศีลสิกขา เพราะมันเป็นการฝึกจิต คัดจิต แล้วคัดจิตมา ตื่นเข้าขึ้นมาตีสามตีสี่จะมาจัดข้อวัตรนี้ เราเบื่อ ใครก็ไม่อยากตื่น ใครก็ไม่อยากทำแต่เราฝืนมันเห็นใหม่ ฝืนมันเพื่อคัดจิตใจเรา

ข้อวัตรปฏิบัติมันจะข่มจิตใจเรา มันจะเปลี่ยนแปลงจิตใจเรา ให้จิตใจเราอยู่ในศีลในข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติปั๊บจิตมัน โคนคัดแปลงเห็นใหม่ คว้า คว้าไม่ได้ฝึกเลยมันไถนาไม่เป็น คว้าฝึกแล้วราคามันแพงกว่าคว้าไม่ฝึกนะ คว้าไม่ฝึกมันทำอะไรไม่เป็นหรอก จิตไม่เคยฝึกฝนจิตไม่เคยทำอะไรเลยละ แล้วบอกว่าเอาคว้าไถนาไม่ขึ้นมาเทียมแอกเทียมไถ มึงพังหมดคนะ มันจะลากมึงออกนอกคันนาไปเลย

จิตไม่เคยทำอะไรเลยจิตไม่เคยมีปัญญาทันเลย แล้วก็บอกว่าจะภาวนา ภาวนา
เดี๋ยวนี้มันภาวนาด้วย มันตึกลับใจ ตึกลับด้วยเพราะอะไร? เพราะปัญญาชนใจ หลวงตา
ว่าชนตะ ชนแม่่งไปเรื่อย แล้วก็คิดว่าตัวเองมีปัญญาไง แล้วก็เอามาศึกษาศาสนา

พอศึกษาศาสนาเนี่ย มันศึกษาเนี่ยชุปมือเปิบ สุกก่อนห้าม แล้วพอบอกว่าต้องทำ
ความสงบของใจขึ้นมา ทำความสงบของใจ ใจต้องทำความสงบทำไม? เพราะความสงบ
มันแก้กิเลสไม่ได้ ความสงบมันไม่มีประโยชน์กับเรา

นักกีฬาคนไหนก็แล้วแต่ไม่มีการฝึกซ้อมขึ้นแข่งนะเดี๋ยวก็แพ้ มึงจะมี จิตของมึง
จะมีพรสวรรค์ขนาดไหน จะมีปัญญา จะมีปฏิภาณขนาดไหน เอ็งไม่ได้ทำความสงบของ
ใจเข้ามาก่อนเอ็งโดนกิเลสลากไปหมดแหละ นี่พอเข้าใจตรงนี้ปั๊บเราจะปฏิบัติกัน เราต้อง
ทำความสงบของใจ

แล้วใจมันจะสงบได้อย่างไรถ้ามันไม่มีพื้นฐานของศีล ถ้าพื้นฐานของศีลมันเป็น
พื้นฐานของศีล ถ้ามีศีลขึ้นมา ถ้ามันสงบเข้ามามันจะเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าศีลมันไม่มีมันจะ
เป็นมิจฉาสมาธิ มิจฉาสมาธิเพราะอะไร? มิจฉาสมาธิเพราะเราเป็นศีล เรามีศีลเราปกติ
ของใจเราไม่เบียดเบียนใคร ปาณาติปาตาฯ เราไม่รังแกใคร เราไม่ลักของใครเห็นไหม
เราเป็นพื้นเพ

พื้นเพ พอจิตมันสงบมันจะออกไปรู้ไปเห็นมันจะไปทำลายใครมันมีศีลของมัน
แต่ถ้าเราไม่มีศีลใช่ไหม ทำความสงบได้ไหม? ได้ มีศีลสงบแล้ว พอสงบแล้วก็รู้รู้
อยากจะรู้ อยากจะหาประโยชน์อะไร ทำคุณไสย ทำคุณประโยชน์เป็นเอ๊กชั้นใจ กูเป็น
ผู้วิเศษ กูมีความรู้เด่น กูมีอำนาจมาก นี่ก็เป็นมิจฉาสมาธิ แล้วถ้าเกิดว่าต้องมีพื้นฐานของ
ศีล ถ้าพื้นฐานของศีลมันทำให้สมาธิเป็นสัมมา มันมีประโยชน์ของมันขึ้นมา

ทีนี้คำว่าสมาธิเป็นอย่างไร? ที่เขาบอกจิต จิต จิต หลวงตาท่านพูดอย่างนี้
“เราจิตอยู่แล้วจิตเราเสื่อมไปไปกับหกเดือน เราออกปฏิบัติใหม่เราก้จิต”

เพราะท่านกำหนดจิต จิต

“ทำความสงบได้ไหม? ได้ แต่อยู่ไม่ได้มันเสื่อมมันเสื่อม เอ๊ะ ทำไมมันเสื่อม?”

เสื่อมปีหกเดือนท่านบอกว่าท่านเหมือนเข็นครกขึ้นภูเขา

“พอจิตมันสงบวันสองวันมันก็เสื่อมหมดเลย เอ๊ะ เป็นเพราะเหตุใด? เป็นเพราะเหตุใด? อ้อ เราคงอาจจะขาดคำบริกรรม”

ท่านถึงบริกรรมว่า “พุทโธ พุทโธ” ๓ วันแรกท่านบอก ออกแทบแตกเพราะมันเคย อย่างนี้เคย

คูจิต คูจิต นี่เคย เด็กเราเกิดมาเรามีลูกเรามาเราบอกว่า เอ็งโตขึ้นมาเลยกูจะมีเงินให้มึงใช้ตลอดชีวิตมึงไม่ต้องเรียนหนังสือเด็กชอบไหม? เด็กให้มันไปโรงเรียนมันอยากไปโรงเรียนไหม? เด็กคนไหนไม่เคยอยากไปโรงเรียนเลย แต่เราต้องส่งมันไปโรงเรียน

นี่ก็เหมือนกันเอ็งมีคำบริกรรมเอ็งก็ไปโรงเรียน เอ็งไปบริกรรมเอ็งต้องสร้างของตัวเองขึ้นมา แต่ไม่ทำ คูจิต เลี้ยงเด็กนะบอกว่าไม่ต้องเรียนหนังสือ กูจะมีเงินเลี้ยงมึงตลอดชีวิต แล้วมันจะไปรอดไหม? มันเป็นไปได้ สิ่งของมันเป็นไปได้ เพราะเราไม่ยอมบอกว่า อาจารย์โง่ อาจารย์โง่ก็สอนกันโง่ๆ

แล้วพออาจารย์เป็น ครูบาอาจารย์เราเป็นจริงขึ้นมา พอสอนขึ้นมาก็บอก อู๋ วัดป่า พระป่าทำทุกขันธ์ะ อัดตถกิลมถานุโยคนะ พระป่านี่ลำบากนะมึงไปปฏิบัติกับพระป่ามึงลำบากมาอยู่กับกูนี้สบายๆ สบายๆ ก็ มันก็เช่อยู่นั้นไง ในปัจจุบันการปฏิบัติเป็นอย่างนี้มาก มันปฏิบัติเพราะอะไร? เพราะเห็นว่าครูบาอาจารย์เราปฏิบัติจนสังคมเขายอมรับไง

เมื่อก่อนว่ามรรคผลนิพพานหมดแล้ว ไม่มีใครเชื่อมรรคผล นิพพานไง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านมารื้อมาฟื้นขึ้นมา แล้วท่านใช้ชีวิตของท่านทั้งชีวิตเพื่อพิสูจน์กับสังคมว่ามรรคผลมีไว้ย กูทำให้มึงดูไง แล้วกูพิสูจน์ให้มึงดูไง

พอสังคมเชื่อถือขึ้นมาก็อยากปฏิบัติกันบ้าง ก็ไปเอาทฤษฎีอะไรกันมานะ จี๋หมาเราจี๋หมาแห่งก็เอามาสอนกันไง แล้วก็กลายเป็นจี๋หมากองอยู่นั้นไง ฝนตกจี๋หมาไหลใช้ไหม? ก็ไปกองอยู่นั้นนะ เหมือน..

ถ้าเราจะไม่เป็นจี๋หมา เราก็ต้องทำตัวเราให้เป็นคนขึ้นมา มันต้องมีสติ คูจิต คูจิต คูอย่างไร? มันคูจิตนะ เราสอนไว้ใน “ปัญญาวิมุตติ” เราสอนถึงว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ”

หลวงตาท่านใช้สอนคำว่า ปัญญาอบรมสมาธิไม่ใช่คูจิต การคูจิตคือการคูฟัง การคูจิต เหมือนกับเราคู เราคูไม่รับผิชอบ

แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิเป็นปัญญาใคร่ครวญความคิด เวลานั้นมีความคิด ขึ้นมามันจะมีปัญญาไล่เข้าไป ปัญญาไล่เข้าไปเห็นถูกเห็นผิด มึงคิดอย่างนี้ผิด ถ้าคิด อย่างนี้ถูก คนคิดดีคิดชั่ว แล้วพอมันเห็นโทษมันจะปล่อยวางมันไปเรื่อยๆ นี่คือนิยาม อบรมสมาธิ ดูเฉยๆ ปล่อยหลักลอยไม่ได้ ใจปล่อยมันไปเพนพานไม่ได้ ใจต้องบังคับ ใจ ต้องดูแล ใจของใครไม่ดูแลมัน แล้วจะเอาใจไว้ในอำนาจของเรา อีก ๑๐๐ ชาตีกูก็ไม่เชื่อ มึง

นี่พอบอกว่าคูจิตใจเราถึงอธิบายให้ฟังก่อนว่า ถ้าเราคิดว่าทำอย่างนี้ “ว่าวเชือก ขาด” ว่าวมันต้องมีเชือกมันมีลมมีว่าวมันขึ้นไป ว่าวมันจะลอยขึ้นไป เอาว่าวมาแล้วก็ โยนขึ้นไปบนฟ้า แล้วบอกให้ว่าวมันขึ้น ว่าวมันขึ้น มันจะขึ้นไหม?

เหมือนกัน มึงก็คูไปสิ คูไปทั้งชาติขึ้นแหละ คูไปเถอะ คูจิตมึงคูกันไป มันเป็น แคนั้นแหละมันสบายๆ เพราะอะไร? สบายนะ คูจิตนี้สบาย ว่างๆ ว่างๆ สบายเพราะ อะไร? เพราะเราปฏิเสธใจ โลกนี้ไม่มี ศัตรูกูไม่มี ทุกอย่างไม่มีหรือ คนคิดดีกับกูหมดเลย ละ แล้วมันดีจริงไหมละ? มันคิดเอาเองใจ

ว่างๆ ว่างๆ แล้วว้างไหม? ก็ว้าง ว้างเพราะอะไร? ว้างเพราะไม่มีตัวเราใจ ว้าง เพราะเหมือนคนซื้อบื้อใจ เหมือนคนไม่มีสติใจ ไม่รับผิชอบอะไรเลย ความเป็นจริงไม่ เป็นอย่างนั้นหรือ ความเป็นจริงโลกนี้ คูสิสังคมมันใส่หน้ากากเข้าหากันก็ขึ้น? เรา ออกไปสังคมเราต้องมี ปฏิภาณไหวพริบ เราจะอยู่ในสังคมอย่างไร?

จิตมันจะสงบขึ้นมามันมีกิเลสต่อต้าน มันมีความเห็นของมันจับคันอยู่ แล้วอยู่ดีๆ มันจะสงบมันจะเป็นไปได้อย่างไร? มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่เพราะโดนอวิชชามัน หรือใจ คูจิต ก็ไต่กันไปที่ไต่กันมานะ แล้วก็ลอยกันไปแล้วก็ลอยกันมา ว่างๆ ว่างๆ อากาศมันก็ว้างใจ คูลมมันพัดสิ มันสบาย ลมเย็นด้วย มันพัดมามันเป็นอะไรลมนี้ ว่าง.. ไม่มีอะไรเลย ชีวิตทั้งชีวิตจะเสียเปล่าณะ

ชีวิตทั้งชีวิตจะเสียเปล่ามันจะอยู่อย่างนั้นนะ ถ้าจะเอาจริงขึ้นมามันต้องตั้งสติครู บาอาจารย์ท่านสอน สติสำคัญมาก สติตั้งสติให้ได้ ตั้งสติขึ้นมา ระลึกรู้ที่อยู่ กรรมฐาน ๔๐

ห้อง ความสงบ ๔๐ วิธีการที่พระพุทธเจ้าพูดไว้ในพระไตรปิฎก พุทธวิสัยที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ในพระไตรปิฎก แล้วเราทำกันตามนั้น

พุทธโธ ธัมโม สังโฆ มรรณานุสติ เทวคานุสติ เห็นไหม สติ อนุสติ ให้จิตมันเกาะ พอจิตมันเกาะจิตนี้เป็นนามธรรมที่ไม่มีสิ่งใดๆ เลย มันเกาะอะไรล่ะ? เกาะสิ่งใดสิ่งคำ บริกรรมมันเกาะไว้ พุทธโธ พุทธโธ พุทธโธ เขาบอก กำหนดลมหายใจนี่ พอจิตสงบแล้ว ลมหายใจจะขาด จะหายไป เราบอกโดยข้อเท็จจริงมันใช่ แต่เราบอกว่า เป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ เพราะ มันต้อง พุทธโธ พุทธโธ พุทธโธ พุทธโธ มันจะหายของมันเอง

แต่เราบอกพุทธโธมันต้องหายนะ เราก็กลมหายใจ (เสียงหายใจเข้า-ออก) แล้วก็หายไปแล้ว แล้วก็นอนหลับอยู่ตรงนั้นนะ คือมันอยากหายก่อนใจ แต่ถ้ามันจะหายไม่หาย เราพิสูจน์กันเองสิ มันจะหายมันต้องพิสูจน์ว่ามีหายอย่างไร? ทำไมมันถึงหาย?

คำว่าหายมันเป็นอัปนาสมาธิ เหมือนขณิกะ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ อัปนาสมาธิมันสักแต่ว่า มันปล่อยหมดมันว่างหมด มันทั้งหมดเลย พอทั้งหมดมันจะรับรู้สิ่งใดได้ มันรับรู้สิ่งใดไม่ได้ นั่นแหละคือความเป็นความจริงจริงๆ มันก็หาย พุทธโธเหมือนกัน พุทธโธๆๆๆๆๆ พอพุทธโธเป็นเรา เราคิดพุทธโธพลังงานคือจิต บริกรรมคือความคิด เห็นไหม ความคิดไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ความคิด

ความคิดไม่ใช่เรานะ ความคิดเป็นเราไหม? ถ้าความคิดเป็นเรา เราไม่คิดแล้วมันไปไหน? ถ้าความคิดเป็นเรา เวลาไม่คิด ภูก็ต้งตายสิเพราะจิตยังอยู่กับภูนี้ เวลาเราอยู่เฉยๆ ความคิดมันไม่มีมันไปไหน? เวลามันคิดขึ้นมามันมาจากไหน? นี่ความคิดไม่ใช่จิต พุทธโธก็เป็นคำนี้ขึ้นมาเป็นความคิด

พุทธโธก็เป็นความคิดอันหนึ่ง พุทธโธ พุทธโธ เรานึกถึงพุทธโธๆๆๆๆๆ จนพุทธโธ มันละเอียดเข้ามาจนมันเป็นตัวมันเอง มันนึกพุทธโธไม่ได้มันนึกถึงตัวมันเอง นี่ชัดเจน มากเลย นี่สมาธิ สมาธิศึกษา แล้วสมาธิศึกษา ถ้ามันออกรู้ ออกรู้นะ ออกรู้ ออกรู้เพราะ เป็นสมาธิไม่มีตัวตน ไม่มีเราไม่มีความผูกพันของเรา

พอมันออกรู้ขึ้นมา พอออกรู้เห็นอะไร? เห็นในกาย เวทนา จิต ธรรม ใครเห็น? สมาธิ สมาธิคือตัวจิต ตัวจิตเห็น ไม่ใช่ความคิดเห็น ไม่ใช่ความคิดเห็น ไม่ใช่ความรู้สึกเห็น จิตเห็น จิตเห็นมันจะสะเทือนหัวใจมาก นี่ปัญญาศึกษา

เดี๋ยวนี้มันสอนกันอย่างไรก็ไม่รู้ มันจะพากันไปไหนกูก็ไม่รู้ แล้วเวลา เพราะมันสอนกันแบบนี้ มันปล่อยกันอย่างไรนี้ แล้วพออย่างนี้ปั๊บ เขาก็วางรากฐานไป พระป่าทำให้อัตตกิลมถานุโยค ลำบาก อู้ย ออย่าไปเลย มาหาคุณนี่ห้องแอร์ กูคิดแอร์ไว้ให้เย็นสบายเลย เอาไว้นอนเล่นนะ

ไอ้ของเราแม่งอยู่ตากแดดตากฝนมึงเล่นเข้าไปสิ อยู่กับความจริงโวย พอมาอย่างนี้ก็ไม่เอาอีก ทุกข์ พอจะเอาความจริงขึ้นมาแม่งก็แหง แต่พอไปนอนจมกันอยู่ในห้องแอร์นะชอบแล้วก็ไปคูจิต อู้ย สบายๆ เราพูดอย่างนี้เพราะอะไรไม่รู้ไหม? เพราะรำคาญ เราเจออย่างนี้ ๕๕ เปอร์เซนต์ ว่างๆ ว่างๆ

แม่ชี : แต่ที่หนูดู มันไม่ว่างนะคะ

หลวงพ่ : อ้าว ว่าไป ไม่ว่างเป็นอย่างไร?

แม่ชี : ก็คือ ที่หนูดูก็คือ เอ้อ เวลามันเกิดปรุงแต่งอะไรขึ้นมาเนี่ย ก็จะมีทันอะคะ แต่ว่ามันความ หรืออาจจะเป็นเพราะหนู เป็นคนที่ตายหรือยังไงไม่ทราบ ก็คือมันจะมีเรื่องราวหรือความคิดอะไรที่ แบบ ตายแล้วไปเห็นอะไร จิตเราก็จะปรุงแต่ง แล้วเราก็จะกลับมารู้สึกตัวนี้แหละคะ

หลวงพ่ : เข้ากำหนดนามรูป

แม่ชี : มารู้สึกตรงนี้จะคะ

หลวงพ่ : เรากำหนดรู้ที่อยู่ตลอดเวลา กำหนดรู้มันออกของมันสร้างอีกตัวหนึ่งตัวรู้ อย่างเช่นว่ากำหนดรู้เห็นไหม กำหนดนามรูป นามรูปเป็นความคิด กำหนดนามรูป กำหนดการเกิดดับ ที่นี้ความคิดดับไปมันเหลืออะไร? ถ้าความคิดดับไปเหลืออะไร? เหลือพลังงาน

นี่พอความคิดดับไปมันคิดว่าความคิดเกิดดับเป็น วิปัสสนาสายตรง วิปัสสนาคือเห็นการเกิดดับของจิต เขาว่าของจิตนะ จิตนี้มี ๑๐๘ ดวงก็ว่ากันไป แต่กรรมฐานมีหนึ่งเดียว ที่นี้พอไปเห็นการเกิดดับมันไปเห็นการเกิดดับเป็นวิปัสสนาเป็นปัญญาสายตรงไป คือว่าเราจะบอกว่า ที่ผิดตรงนี้ เขาถามเราว่า เราบอกกำหนดพุทโธ

หลวงปู่เจี๊ยะนะเวลาถามพระ “พระก็บอกพุทโธโง่มากเลย” หลวงปู่เจี๊ยะถามว่า “สมมุติว่ามีพระองค์หนึ่งโง่แล้วไม่เข้าใจคิดอะไรไม่เป็นใช้คำบริกรรมว่า จี้ๆๆๆ จิตสงบได้ไหม?”

พระองค์นั้นตอบว่า “ได้”

เพราะคำบริกรรม คำบริกรรมเห็นไหม บริกรรมอะไรก็ได้ คำบริกรรมหมายถึงว่า มันมีสติเกาะกับคำนั้น ทีนี้พอกำหนดนามรูปเขาบอกกำหนดนามรูปทำไมมันเป็นสมาธิไม่ได้? มันเป็นสมาธิได้ แต่มันเป็นมิจฉาเพราะมันเข้าใจผิดใจ มันมิจฉาเพราะเข้าใจผิดว่านี่คือปัญญาวิปัสสนาสายตรง คำว่าวิปัสสนาสายตรงคือผลของธรรมะ

แต่ถ้าเราใช้คำบริกรรมเรารู้ว่านี่เป็นกรรมฐานนี่เป็นสมถะ นี่เป็นความสงบของใจมันไม่ใช่วิปัสสนามันเป็นสมถะ สมถะคือกำลังของใจ นี่กำลังของใจเรารู้ยู่ที่เราทำอะไร ขณะนี้เราหาเงิน เราทำงานหากระดาษ แบนก์ เราไม่ใช่ได้กระดาษมา กระดาษกินไม่ได้ กระดาษเป็นแบงก์ แบนก์นี้สามารถเอาไปแลกเปลี่ยนเป็นอาหารมากินได้ แต่เราไม่ใช่ที่เราทำงานแล้วเราจะได้เข้ามา ไม่ใช่ เราได้กระดาษมา ได้แบงก์มา

แบงก์นี้เอาไปแลกเปลี่ยนเป็นอาหารมา ทำความสงบของใจ ถ้าใจสงบเข้ามานี้ เราได้กระดาษมา ถ้าเอ็งได้กระดาษมา กระดาษเอ็งเอาไปเผาทิ้ง เอ็งเอกระดาษไปขยำแล้วเวียงทิ้ง เอ็งก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา ถ้าเอ็งได้กระดาษมา กระดาษนั้นเอ็งเอาไปซื้อของเอ็งเอาไปลงทุนเอ็งจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนมา สมถะถ้าจิตสงบแล้ว เอ็งวิปัสสนาไม่เป็นเอ็งก็จะไม่ได้อะไรเลย?

ถ้าเอ็งวิปัสสนาเป็นเอ็งได้แบงก์มาแล้วเอ็งใช้เงินเป็นเอ็งก็จะได้สิ่งนั้นมา เห็นไหม กำหนดนามรูปมันผิด ผิดตรงไหน? ผิดตรงเป้าไป หลวงปู่มันบอกว่าต้นคดปลายตรงไม่มี ต้นคดตรงปลายจะตรง ทีนี้ด้วยความคำสอนของคนสอน เพราะคนสอนด้วยมีทิฐิมานะว่า ความคิดของเรา มันเป็นความคิดของศีลสิกขา มันเป็นความคิดของข้อวัตรปฏิบัติ

เดินจงกรม นั่งสมาธิ เดินกันไปเป็นตุ๊กตาจัดแถวกันไปจัดแถวกันมาแล้วเพื่อจะให้มันเป็นธรรมะมันเป็นขั้นของระเบียบเห็นไหม มันไม่ใช่ขั้นของปัญญาเห็นไหม อันนี้เราบอกว่า กำหนดไป เรากำหนดเอาตามรู้เห็นไหม ที่ว่าเราเห็นเรารู้

แม่ชี : แต่มันไม่เคยศึกษาเรื่องนามรูป

หลวงพ่ : อ้าว ว่าไป ต่อ

แม่ชี : เรื่องนามรูปหนูไม่รู้เรื่อง

หลวงพ่ : มันเป็นทฤษฎีมาอย่างนี้ แล้วคนจะปฏิบัติมาอย่างนี้ แต่ถ้าเราปฏิบัติปฏิบัติของเรา เราต้องมีคำบริกรรมหรือไม่ก็ต้องใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาแบบโลกีย์ปัญญา ปัญญาเกิดจากความคิดเราไง ปัญญาอย่างนี้เขาเรียกปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิเพราะปัญญามันมีหลายปัญญา แต่พวกเราคิดว่าปัญญาคือปัญญา ปัญญาที่มีสุดมยปัญญาคือปัญญาที่มีการศึกษา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา ไห้ภวานามยปัญญาคนไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น เพราะมันเกิดจากภาคภวานาล้วนๆ ใจ

แม่ชี : ก็เกิดจากการที่เรามีกรรมฐานคือมีสมาธิเป็นเรื่องแรก

หลวงพ่ : ใช่

แม่ชี : เกิดปัญญาตัวนี้หรือคะ?

หลวงพ่ : ใช่ ถ้าไม่มีสมาธิมันปัญญามันเกิดจากเราคิดใจ ปัญญาที่เกิดจากเราคิด

แม่ชี : คือถ้าเราทำสมาธิไปเรื่อยๆ เลย แล้วความคิดความฉลาดอันนี้ มันจะเกิดขึ้นกับใจเราเองอย่างนั้นหรือคะ?

หลวงพ่ : ไม่ ถ้าเราทำสมาธิไปเรื่อยๆ ความคิดความฉลาดมันจะเกิดจากเหมือนกับเราเดินไปขวากหนาม เราเดินเหยียบขวากหนามเราจะเจ็บเพราะขวากหนามมันจะตำเท้าเรา แล้วถ้าเราต้องเดินไปรอบใหม่ เราจะหลบหลีกขวากหนามนั้นไหม?

แม่ชี : หลบคะ

หลวงพ่ : ในการทำสมณะ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา มันเหมือนกับเราได้เรามีความสงบหนหนึ่ง เราจะเดินรอบ ๒ มันมีแรงต่อต้านใจ คือไอ้ขวากหนามที่จะต่อต้าน เราก็ต้องหลบต้องหาทางเข้า มันเกิดปัญญาไหม? ปัญญาอย่างนี้เป็นโลกีย์ปัญญา ไม่ใช่โลกุตตระไม่ใช่ปัญญาแก้กิเลสเพราะปัญญาเราจะเข้าไปหาแต่ความสงบใช่ไหม?

แม่ชี : ไซ้ๆ

หลวงพ่ : เพราะปัญญานี้ ปัญญาที่ใช้กันอยู่นี้ มันเป็นปัญญาแค่นี้แหละที่โลกเขาใช้กันอยู่มีแค่นี้ แต่เขาไม่รู้ไงเขาคิดว่านี่คือวิปัสสนาสายตรง สายตรง

แม่ชี : หนูก็เข้าใจอย่างนั้นเหมือนกันว่าการที่เรารักษาคใจเราไม่ให้ฟุ้งซ่าน นี่คือนิปัญญาที่ว่าพะพาเราออกจากทุกข์แล้ว

หลวงพ่ : นี่ต้นมันคด แล้วปลายมันจะไปไหน?

แม่ชี : แล้วปัญญาที่จะออกจากทุกข์นี้?

หลวงพ่ : ยังไม่เกิดหรอก เพราะปัญญาจะออกจากทุกข์ นี่หลวงปู่มั่นครูบาอาจารย์ ท่านสอนเห็นไหม ท่านสอนถึงว่าทำความสงบของใจเข้ามาเลย หลวงตาท่านพูดบ่บอกว่า หลวงปู่มั่นเวลาท่านเทศน์ เทศน์ถึงความสงบเข้ามาเลย เทศน์ความสงบเข้ามาเลย เพราะอะไร? เพราะพระที่มายุ่อยู่กับครูบาอาจารย์ ท่านมีศีลมีพื้นฐานนี้อยู่แล้ว

แต่พวกเราไม่เข้าใจไง พอโลกไม่เข้าใจ เราถึงไม่ทำความสงบไง แล้วก็เที่ยวไปติเตียนว่า ความสงบนี้มันไม่มีประโยชน์ เพราะความสงบนี้มันไม่เกิดปัญญา แต่ด้วยความเข้าใจผิด ถ้าไม่มีความสงบนี้เห็นไหม นี่ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีความสงบมรรค ๗ ไม่มี มีมรรค ๘ เพราะในมรรค ๘ มีสัมมาสมาธิ ถ้าไม่มีสมาธิความคิดเราเป็นโลกๆ ใจ

ความคิดมาจากสมอง ความคิดมาจากข้อมูล ความคิดมาจากการศึกษา แต่ถ้าเราปฏิบัติขึ้นมา พอจิตมันสงบขึ้นมา มันตัด ตัดสมองกับจิตออกจากกัน สมองเป็นสมอง สมองเป็นความคิดโลกเป็นวิชาชีพ ทางกฎหมาย ทางวิศวะ ทางการอะไรมันคิดออกมาจากการศึกษามา แล้วมีประสบการณ์ เวลาเราไปทำงานจะมีประสบการณ์เยอะขึ้น มันก็เป็นประสบการณ์เป็นเรื่องโลกๆ นี่เป็นความคิดจากสมอง

แต่ถ้าพอจิตสงบเข้ามามันเป็นตัวจิตสงบเข้ามา ความคิดเกิดจากจิตปัจจุบันธรรม พอจิตเป็นพลังงาน พลังงานสมองคิดเองโดยธรรมชาติไม่ได้ สมองนี่เป็นเนื้อ เนื้อคิดไม่เป็น สมองจะคิดได้เพราะพลังงานจากจิตมันเกี่ยวเนื่องกัน มันต้องมีพลังงาน เหมือน

เครื่องใช้ไฟฟ้า ไม่มีไฟฟ้าเครื่องใช้ไฟฟ้านั้นไม่มีประโยชน์อะไรเลย เครื่องใช้ไฟฟ้าจะมีประโยชน์ต่อเมื่อมีไฟฟ้าเข้ามาในเครื่อง เครื่องถึงจะทำงานตามอุปกรณ์ที่มันเป็นไปได้

ที่นี้เราจัดเหมือนเครื่องใช้ไฟฟ้านั้นก็คือ คอมพิวเตอร์ คือสิ่งต่างๆ ที่มันเป็นการคำนวณของมัน ยิ่งคำนวณขนาดไหนมันก็ไปไม่มีวันจบแต่ถ้าเป็นคอมพิวเตอร์มันไม่มีชีวิตแต่เรามีกายกับจิต กายเราคือคอมพิวเตอร์จิตของเราคือพลังงานคือไฟฟ้าตัวนั้นเรากำหนดให้ไฟฟ้าตัวนั้นหัดตัวเข้ามา แล้วไฟฟ้ามันคิดเป็น ปัญญาจากจิต ไม่มีคอมพิวเตอร์ไม่มีอะไรเลย

ถ้าปัญญาจากสมองเป็นข้อมูลเปรียบเทียบหมด เราอ่านพระไตรปิฎกมา นิพพานเป็นอย่างนั้น อย่างนั้น นิพพานสร้างภาพวิปัสสนิก นึกขึ้นมาเลยนิพพานเป็นอย่างนั้นแล้วมันได้นิพพานไหม? ถ้าปัญญาเกิดจากจิตมันนึกไม่ได้ มันตัวมันเองไม่มีข้อมูล มันเป็นปัจจุบันธรรมที่มันเกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ โดยธรรมชาติที่สร้างนะ ไม่ใช่ธรรมชาติที่เกิดเอง ถ้าธรรมชาติที่เกิดเองเป็นพระอรหันต์ไปหมดแล้ว

พอจิตสงบเข้ามา นี่ถึงถึงบอกว่า ทำงานหาแบงก์ นี่แบงก์ แล้วมีจะเอาแบงก์หาอาหารกินไหม? ถ้ามีไม่เอาแบงก์หาอาหารกิน จิตสงบแล้วมีก็เสื่อมเป็นธรรมดา

แม่ชี : แล้ววิธีใช้แบงก์ ใช้อย่างไรคะ?

หลวงพ่ : มันอยู่ที่วาสนาของคน ถ้าคนนั้นมีอำนาจวาสนามันจะเห็นกายเห็นจิตโดยสังขรณ์เลยแต่ถ้าไม่มีนะทุกคนต้องรำพึง ไม่ใช่ทุกคนจะทำได้หมดนะ

ทุกคนนะทำได้โดยธรรมชาติเลย ธรรมชาติ ขิปปาภิญญา ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย เวไนยสัตว์ ไอ้พวกภูพวกไถ แล้วเราบอกว่าเราไม่มีวาสนาเลย เราทำแล้วทำไมมันทุกข์ มันยากเราบอกมีค่าเท่ากันหมด มีค่าเท่ากันเพราะว่าคนที่จะเป็นขิปปาภิญญา เหมือนเราจะเป็นเศรษฐี เราต้องทำธุรกิจมาเราต้องมีหน้าที่การงานเราถึงจะเป็นเศรษฐีได้

แต่เราไม่ได้เป็นเศรษฐี แต่เรามาสร้างในปัจจุบันนี้ เราก็ต้องเหนื่อยกว่าเขา เพราะอะไร? เพราะเราไม่มีต้นทุนมา ขิปปาภิญญาที่เหมือนกัน ที่นี้คนที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่ายคนที่เห็น โดยธรรมชาติคือขิปปาภิญญาคือเขาได้สร้างของเขามา เวลาจิตสงบเข้ามามันจะเกิดขึ้นโดยสังขรณ์

แล้วพอสังขรณ์นี้ พอมันเกิดขึ้นมาอย่างนี้ พอเกิดที่ว่ามันเห็นกายมันสะท้อน หัวใจมาก หัวใจเป็นคนเห็นจิตเป็นคนเห็น พอจิตเป็นคนเห็นมันสะท้อนถึงจิต เห็นปั๊บ มันไม่เห็นโดยตาเนื้อหรือกมันไม่เห็นโดยสัญญาหรือก สัญญาเห็นนะ จิต สัญญาคือ ข้อมูลใช้ไหมมันไปเห็น จิตมันเห็นกายกองอยู่โน้น มันก็คนละเรื่องกันนะ แต่ถ้าใจมัน เห็นนะใจกับกายมันอยู่อันเดียวกันมันสะท้อนหัวใจ

ถ้าไม่เห็น ถ้าไม่เห็นก็ต้องรำพึงขึ้นมา สมาธิคิดได้ คิดในสมาธิเข้าเรียกรำพึง กิ่ง เพราะมันเป็นสมาธิ คิดคือให้มันเกิดกายขึ้นมา ถ้าเกิดกายขึ้น แเบงก็ต้องหา ต้องใช้ให้ เป็น พอใช้เป็นขึ้นมาพอมันเกิดกายขึ้นมามันก็จะสะท้อนหัวใจมัน นี่คือการเห็นกาย กายานุสติปัญญา ที่ว่ากาย พิจารณากาย พิจารณากาย

ไอ้ที่พูดๆ กันนั้นนะ โม่ทั้งนั้น เพราะไอ้คนพูดมันก็พูดไม่ถูก ไอ้คนพูดมันยังพูด ไม่เป็นเลยแล้วก็ไปสอนกัน อาจารย์โง่ลูกศิษย์มันจะไปฉลาดได้ไหม? แต่อาจารย์มัน อย่างว่าแหละมันหาได้ยากไง อาจารย์โง่มันก็พาลูกศิษย์ลงคลอง หลักการมันเป็นอย่างนี้ แล้วถ้าหลักการ นี่พูดถึงปฏิบัติมา เวลาคนปฏิบัติมาแต่ละแนวทาง เขาจะทุกคนปฏิบัติมา เขาก็ต้องยึดว่าเขามีนะ มันมีมาพวกปฏิบัติมารูปเขาจะบอกว่าของเขาเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถพิสูจน์ได้ คือสามารถพิสูจน์ไปจับต้องได้ไง

เราก็บอกว่า “เออ มันผิดตรงวิทยาศาสตร์มึงนี่ เพราะอะไร? เพราะวิทยาศาสตร์ มันจับต้องได้มันเป็นทฤษฎีใหม่? มึงก็สร้างเป็นทฤษฎีแล้วก็จับต้องได้นี้ไง

แม่ชี : กลายเป็นตัวตนกันหมด

หลวงพ่ : ใช่ มันก็ผิด ผิดตรงวิทยาศาสตร์นี้แหละ เพราะธรรมะนี้มันเหนือ วิทยาศาสตร์ ธรรมะเหนือธรรมชาติธรรมะเป็นสัจจะความจริง

แม่ชี : แล้วเรา เมื่อจิตเราสงบขึ้นมาแล้ว วิธีที่เราจะใช้ลุ่น ก็คือเราต้องทำการฝึก บ่อยๆ ใช่ไหมคะ?

หลวงพ่ : ไม่ๆๆ ถ้าพูดอย่างนี้ไปมันก็เป็นสัญญาหมด มันไม่มีอะไรที่มันเป็นสูตร สำเร็จใจ อาหารไม่มีสิ่งใดเป็นสูตรสำเร็จเลย มันอยู่ที่ภูมิภาค ภูมิภาคใดเขากินอาหาร

ภูมิภาคของเขา ชนชาติใดเขาก็กินอาหารตามชนชาติของเขา จิตของใครมันมีวาสนา
อย่างไรมันใช้ตามอำนาจวาสนาของจิต

แม่ชี : อ้อ เข้าใจแล้วค่ะ

หลวงพ่ : มันไม่มีอะไรเป็นสูตรสำเร็จหรอก

แม่ชี : ค่ะ คือ เราจะไปบอกว่าคนนี่ทำอย่างนี้ๆ ไม่ได้

หลวงพ่ : ไม่ได้

แม่ชี : เพราะแต่ละคนไม่เหมือนกัน

หลวงพ่ : ใช่

แม่ชี : เราต้องดูตัวเอง

หลวงพ่ : เนี่ย คนภวานาเป็นเขาจะพูดกันอย่างนี้ไง คนภวานาเป็นมันเป็นสังขาร
มันเป็น เห็นไหม นี้นี้เราไม่เท่ากัน มาบอกว่านี้นำไปนี่ยก้อยต้องเท่ากัน มันก็บ้าสิ นี่แล้ว
ครูมันไม่เป็นแล้วมาบอกว่านี้ทั้ง ๕ นี้นี้ เป็นประชาธิปไตย นี้นี้ต้องเท่ากัน ทุกอย่างต้อง
เท่ากันหมด ประชาธิปไตย

แม่ชี : ขอโอกาสค่ะท่านอาจารย์ ขอหนังสือธรรมนี้

หลวงพ่ : หยิบเอาเลยตามสบาย

แม่ชี : อันนี้ มันก็เป็นแบบของใครของมันนะคะ

หลวงพ่ : ถูกต้อง ๑. ของใครของมันแล้ว ๒. ครูบาอาจารย์ต้องเป็นด้วย ถ้าครูบา
อาจารย์เป็นท่านจะสอนตามเหมือนครูมวยเลย

แม่ชี : ตามอุปนิสัย

หลวงพ่ : ใช่ ครูมวยเห็นไหมบางคนถนัดหมัด บางคนถนัดเท้า บางคนถนัดอะไร ก็
ถนัดตามนั้น

แม่ชี : ตามความแตกต่างหลากหลายไปนะ

หลวงพ่ : ใช่ มันก็ตามถนัดของเขา คุณักมวยลี นักมวยเขายังมีความถนัดแตกต่างหลากหลายเลย แล้วครูมวยเขาเห็นพรสวรรค์บีบ เออ ใอันนี้มันมาทางนี้ต้องสอนทางนี้ๆ ไม่อย่างนั้นใครมาก็ต้องใช้ นั่นคือโลก นี้วิทยาศาสตร์ไง

แม่ชี : ค่ะ ไม่ต้องกฎเกณฑ์ เป๊ะๆ ไม่ต้องเรียนเหมือนกันหมดอะไรเหมือนกันหมด

หลวงพ่ : สิ่งที่ผิด ที่สอนกันผิดคือผิดตรงนี้

แม่ชี : แต่ตัวธรรม มันไม่มีอะไรเป็นกฎเกณฑ์

หลวงพ่ : ถ้ามีกฎเกณฑ์นะ ลูกเราทุกคนต้องให้ลูกเราเป็นคนดีเหมือนกันหมด แล้วพ่อแม่คนไหนสมควรปรารถนาบ้าง? เพราะพ่อแม่เป็นเจ้าของลูก แล้วลูกทำไมมันไม่ทำตามใจพ่อแม่สักคนหนึ่ง มันเป็นไปได้มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย แต่เพราะคนไม่เป็นไง ถ้าเป็นแล้วมันจะสอนตามความเป็นจริง

ถ้าพรุ่งนี้ อยากได้ชีวิตให้เอาอันนี้ไปก่อน แล้วเดี๋ยวพรุ่งนี้เราเอาให้ใหม่ ชีวิตอันนี้ เอ็งเอาให้เขาไปก่อนเลย ๓ ชุดนี้ให้เขาไปก่อนเลย แล้วเดี๋ยวเราเอาให้ใหม่ ให้ไป ให้อีก ๓ ชุดแล้วเดี๋ยวทางนี้เอาให้ใหม่ เออ นี่เท่านี้ ของเราข้างในเยอะแยะ

แม่ชี : ยังต้องไปอีกไกลค่ะท่านอาจารย์

หลวงพ่ : ไป เพราะเราก็เป็นอย่างนี้ เราก็ล่อนมาทั่วเหมือนกัน เราารู้ยู่ว่าเวลาเราออกไปต้องรีบๆ

แม่ชี : แต่ว่า “ปลุกดอกบัว” นั้นดีมากเลยคะ อันนี้คะ ดีมากๆ เลยคะ “ปลุกดอกบัว”

หลวงพ่ : นี่เดี๋ยวจะบอกเขาไป เพราะเดี๋ยวเราจะให้คู่กันที่สุดท้าย ใน “ปลุกดอกบัว” การพิจารณาจิต เพราะเราปฏิบัติมาอย่างนี้เลย กันที่สุดท้ายในปลุกดอกบัว กันที่หลังนี้ แต่อันนี้การปลุกดอกบัวยอดมากเลย เพราะการปลุกดอกบัวมันรอให้หาดอกบัวก่อนไง แล้วสอนเป็นพิธีเริ่มต้นเลย แต่ไอ้ข้างหลังที่โยมคูจิต คูจิต คูข้างหลังนี้

แม่ชี : การดูพิจารณาจิตหรือคะ?

หลวงพ่ : ไม่ใช่ดู พิจารณา ไม่ใช่ดู

แม่ชี : เห็นชัดมากเลยเจ้าคะ

หลวงพ่ : คุณนั้นก็เพ่ง

แม่ชี : ค่ะ ขอบคุณค่ะ หลวงพ่

หลวงพ่ : คุณก็ตายหมด ไม่ใช่ดูเราต้องพิจารณามัน เราต้องแก้ไขมัน เราต้องตัดแปลงมัน ไม่ใช่ไปยอมจำนนกับมัน ต้องพิจารณาต้องแก้ไขต้องมีปัญญา ไตร่ตรอง ต้องต่อสู้ ต้องตัดแปลง มันถึงเป็นปัญญาขึ้นมาไม่ใช่ไปจมอยู่กับมัน

เอาอันนี้ไปแล้วไปพิจารณา ไปหา แล้วไปดู เวลาเราพูดมัน ประสาเรามันเจออย่างนี้เยอะมาก แล้วถ้ามันพูดถึงมันมีวาสนานะ ฟังแล้วมันเข้าใจมันมีเหตุมีผล ถ้าไม่มีวาสนานะเลือดหมดเลยมันถูเอาสี่ข้างเข้าดูไง เถียงแม่งไปเรื่อยละ มันถูกๆ เลือดออกชก มันยังว่ามันถูกอีกนะ โง่แล้วไม่ยอมรับว่าโง่ เยอะ นี่ทิวี่ง ทิวี่งของคน มานะของคนมัน ร้อยแปด มีอะไรอีกไหม?

แม่ชี : ไม่แล้วค่ะ

หลวงพ่ : จบนะ

แม่ชี : คำเดียวหลุดเลยค่ะ หลวงพ่

หลวงพ่ : เออ เราไปเอาซีดีให้